

Egyházi Dóra

A városligeti műjégpálya

és a Budapesti Korcsolyázó Egylet története, 1869–1905

1794-ben Boráros János városbíró javaslatára megkezdik a Városliget üdülő és szórakozóhellyé való kiépítését. 1799-ben gr. Batthyány József kezdeményezésére a mocsárból mesterséges tavat alakítanak ki két szigettel: a nagyobbik, melyen ma a Széchenyi Fürdő áll; Páva-sziget, a kisebbik a Nádor-sziget nevet kapta.¹

A liget már az 1800-as évek elejéről kedvelt szórakozóhely volt, 1833-ban jégből egész palotát építenek, de a sport számára még nem fedezték fel igazán.²

1869-ben híre ment, hogy Bécsben korcsolyázó egylet alakult. Ekkor Dr. Kresz Géza; a Budapesti Korcsolyázó Egylet későbbi alapítója, Bécsbe utazott, pontos információkat szerezzen az új egyletről. Hazatérve magával hozta az egylet alapszabályait és elhatározta, hogy Pesten is hasonló egyletet kell alapítani. Ismerőseit és kollégáit vonta be a szervezésbe és 1869. december 2-án sor került az első, alakuló gyűlésre. Az egylet elnöke Gr. Andrassy Manó lett. A jégpályát 1870. január 29-én nyitották meg – addigra sikerült kieszközölni a tavon egy elkerített részt az egylet számára. Ekkor még csak egy kis fabódé állt a korcsolyázni vágyók rendelkezésére, meglehetősen szegényes berendezéssel. Sajnos a korcsolyázó idény rövid volt, de az egylet számos támogatót talált. Ezért Dr. Kresz Géza korcsolya-szakkiállítását rendezett. A következő évadban (1870–71) két szárnyal bővítették a fapavilont, így több hely jutott a tagoknak, melyeknek száma rohamosan nőtt, és olyan előkelő családok is csatlakoztak az egyletnek mint például Zichy, Apponyi, Andrassy családok. Fokozatosan bővült a szolgáltatások köre is. Kezdőknek oktatást és korcsolya kölcsönzést biztosítottak, a melegedőben pedig uzsonnát is lehetett kapni.³ Az egylet azonban pénzügyi gondokkal küszködött, ugyanis a faépületet minden tavasszal szét kellett bontani. Ez tetemes összegbe került, amit a korcsolyabálok bevételeiből próbáltak fedezni, ez azonban kevésnek bizonyult. Gondot okozott a pálya világítása is – petróleummal és magnéziumfáklyákkal próbálták megoldani. Felvetődött a gondolat, hogy állandó csarnokot kellene építtetni, ezért az építkezés finanszírozásához részvényjegyeket bocsátottak ki. Az ünnepélyes csarnokmegnyitásra 1878. január 1-jén került sor. A csarnok három fő részből állt – központi épületből, két oldalt fedetten csarnokkal.⁴ 1884-ben azonban Lechner Ödön tervei alapján új csarnokot építenek. Az új épület díszterméből jó kilátás nyílt a pályára, főleg a szülők és a garde de dames-ok részére. Ezenkívül található volt még az épületben melegedő helység, étterem, ruhatár, valamint öltözők és korcsolyatárak is. Amikor a fővárosban bevezették a villanyvilágítást, a csarnokban és a pályán is megoldható lett a világítás. A jég javítására ekkor már jéggyalut is alkalmaztak.⁵ Komoly problémát jelentett az is, hogy a közelben megépült Széchenyi Fürdő termálkútjának a vizét a Városligeti-tóba akarták levezetni – ez viszont lehetetlenné tette volna az egylet és a jégpálya további működését. A gondot új csatorna építésével oldották meg.

Az egyletnek ekkor már 2000 tagja volt, elnöknek pedig Bushbach Pétert választották.⁶ A milleniumi ünnepségek előtt 1893-ban új csarnokot építtetett az egylet Francsek Imre tervei alapján – ma is ez az épület áll a Stefánia úton. Az új épületben volt külön női, férfi öltöző, orvosi szoba, irodahelységek, melegedő korcsolyatár, és zárható szekrények. A csarnok felső szintjén pedig étterem várta a korcsolyázókat.⁷ A világítást 12 ívlámpa szolgáltatta, és a tó szintjét is lehetett szabályozni, hogy minél könnyebben be tudjon fagyni.⁸ (A tómeder lebetonozására 1908-ban került sor.)

Az épület a milleniumi ünnepségek idején a hajózási szakosztály kiállításának adott helyet.⁹ 1895-ben az egylet fennállásának 25. évfordulóján került sor arra az Európa Bajnokságra, amely az egylet rendezésében zajlott. A bajnok a híres sportoló, Földvári Tibor lett. Az egylet fontos szerepet töltött be a nemzetközi sportéletben is. 1892-ben tagja lett a Nemzetközi Korcsolyaszövetségnek is, 1895-ben pedig az akkori elnök, Szent-Györgyi Imre a nemzetközi sportszervezet elnökségi tagja lett.¹⁰

A pesti korcsolyázó egylet volt az egyetlen Európában, amely társadalmi helyzetre, rangra való tekintet nélkül bárkit tagjai közé fogadott. Igaz, hogy a kezdeti nehézségeknek a társadalmi előítéletek is okai voltak, ugyanis az úri osztály kifejezetten illetlennek tartotta, hogy hölgyek is korcsolyázzanak. Az áttörés akkor történt, amikor az egyletbeli főúri családok hölgytagjai is korcsolyázni kezdtek.¹¹

A jégpálya szorosan kapcsolódott a kor egyik legfontosabb társadalmi eseményeihez, a bálókhoz, bár az első korcsolyabált 1872. február 3-án még nem a jégen rendezték, hanem a Pesti Vigadóban.¹² Ezek kezdetben táncos mulatságok voltak, később azonban valódi jelmezes felvonulássá váltak. Az egyik leghíresebb és legsikeresebb esemény az 1873–74-es évad bálja volt, melyre Johann Stausst és zenekarát hívták meg. A másik legfényesebb ünnepséget az egylet fennállásának 25. évfordulójára rendezték – ezen is több százan vettek részt.

A korcsolyapályán való időtöltésnek meghatározott rendje volt. Dél előtt társasjátékokat játszottak (többnyire a férfiak), az esti órákban pedig a tánc volt a divat. A zenekar mindig a legdivatosabb táncokat játszotta.¹³ A „városligeti kori” volt az a színhely, ahol a fiatalok a báltermeken kívül elfogadottan találkozhattak. Olyan hely volt, amely segített elmosni a társadalmi osztályok közötti különbségeket és hozzájárult a századvég szigorú erkölcsi normáinak lazulásához is.

Jegyzetek

1. Budapest természeti képe. Budapest Lexikon. Bp., 1962. 692. II. köt. Bp., 1982. 603.
2. A Pesti jéguszobáról. Hasznos Multság 1833. 73–75.
3. Markó Miklós: Képek a jégről. Vasárnapi Újság 1904/5. 73–74.
4. Markó Miklós: A pesti korcsolyázó egylet. Vasárnapi Újság 1895/5. 74.
5. Markó Miklós: Képek a jégről. Vasárnapi Újság 1884/5. 77–78.
6. Márkus Jenő: A Budapesti Korcsolyázó Egylet története (1869–1909). Bp., 1909.
[MÁRKUS]
7. Markó Miklós: Téli multság a korcsolyapályán. Vasárnapi Újság 1906/2. 31.
9. MÁRKUS

10. MÁRKUS
11. MÁRKUS
12. MÁRKUS
13. Jelmezes mulatság a jégen. Pesti Hírlap 1893/16. 5-6.

Döbör András

Dr. Batthyány Strattmann László herceg emlékezete

*A test világa a szem. Ha szemed ép,
egész tested világos. De ha a szemed
rossz, egész testedre sötétség borul.
Ha tehát a világosság, amely benned van,
sötétség, mekkora lesz maga a sötétség?*
(Máté evangéliuma 6, 22-23)

A Batthyány család neve közismert a magyar történelmet kedvelők és ismerők előtt. A család majd ezeréves történelme során sok nagy államférfit és hazafit adott Magyarországnak.

E név, Batthyány, összefonódott az országéval.

Ferenc bán Mohácsnál harcolt a török ellen, Boldizsár virágzó és fényes humanista udvarrá változtatta uradalmának központját, Németújvárt (ma: Güssing, Ausztria), József bíboros-prímás életét a török elleni harcnak, a filozófiának és a botanikának szentelte, Lajost, az első magyar felelős minisztérium elnökét pedig pár szóval lehetetlen is méltatni. De ki is volt Dr. Batthyány Strattmann László herceg?

Az általam mélyen tisztelt Dr. István Lajos szombathelyi orvosprofesszor tette fél nekem e kérdést, s őszintén bevallva fogalmam sem volt a szentként tisztelt herceg és orvos kilétéről. A könyvtárban sem lettem sokkal okosabb, sem orvosi, sem történelmi lexikonokban, enciklopédiákban, sem egyéb kiadványokban nem szerepelt neve, vagy csupán a szűk életrajzi adatait közölték. Most már engem is izgatni kezdett a herceg, akiről II. János Pál pápa 1988-as burgenlandi bejelentése óta már azt is tudjuk, hogy folyamatban van boldoggá avatása, s a pápa 1992. július 11-én azt nyilatkozta róla, hogy „az Isten és ember szeretetét hősies fokon gyakorolta földi életében.” Végül egyházi kiadványokban leltem bővebb adatokra.

Batthyány László 1870. október 28-án született Dunakilitin Batthyány József gróf (megh. 1897) és Batthyány Ludovika grófnő (megh. 1882) szülők nyolc felnevelt gyermeke közül hatodikként. Szülei mindkettlen a család ún. pinkafői ágából származnak, másodunokatestvérek. Apja főispán és országgyűlési képviselő volt. Kisgyermekkorát a boldog családi légkör jellemezte, de korán érte az első csapás. Szülei elváltak, apja elköltözött otthonról és újra megnősült. Ezt édesanyja nem tudta megemészteni soha és belebetegedett.

1876-ban a család Köpcsénybe (ma: Kittsee, Ausztria) költözött. 1879-ben kezdte tanulmányait a jezsuiták kalksburgi (Bécs melletti) kollégiumában. Rossz tanuló volt, magatartása problémás. Fő kiagyaloja lett a diákesínyeknek, s megalapította a bolondozók egyesületét, az Alltria klubot. 1882-ben meghalt édesanyja. László élete végéig szeretettel őrizte emlékét, s nagy szerepet játszott e tragédia későbbi pályaválasztásában.